HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מכלל דתנא קמא סבר ניתן לחזרת עמידת ב"ד א"ר יוסף במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי תנא קמא סבר א]מלוה על פה גובה מן היורשין ור"ש בן אלעזר סבר אינו גובה מן היורשין רבה אמר דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין והכא ב]במלוה הכתובה בתורה א] ככתובה בשטר קמיפלגי תנא קמא סבר ככתובה בשטר דמיא ור' שמעון בן אלעזר סבר לאו ככתובה בשטר דמיא מיתיבי ג) א החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו א"ר אילא אמר רב כשעמד בדין והא הרגו קתני אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טריפה והאמר רב נחמן תני ב] חגא מת וקברו והילכתא דייתבי דייני אפומא דבירא תנו רבנן היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו חטא באותה שעה אין נזקקין לו מאי טעמא א"ר יוסף מפני שאין מענין את דינו א"ל אביי אי הכי אפילו רישא נמי כגון שהיה זבחו זבוח באותה שעה אבל אין זבחו זבוח ג] מאי לא אדתני חטא באותה שעה אין נזקקין לו ליפלוג וליתני בדידה בד"א שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח לא ה"נ קאמר בד"א ב שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח נעשה כמי שחטא באותה שעה ואין נזקקין לו: **מתני'** ג האשה שיצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד ישבה על המשבר ממתינין לה עד שתלד האשה שנהרגה נהנין בשערה ד בהמה שנהרגה אסורה בהנאה: **גמ'** פשיטא גופה היא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב 1 כאשר ישית עליו בעל האשה ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה קמ"ל ז) ואימא ה"נ אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן אמר קרא 2 ומתו גם שניהם לרבות את הוולד והאי מיבעי ליה ה) עד שיהו שניהן שוין דברי רבי יאשיה כי ד] קאמרת מגם: ישבה על המשבר וכו': מ"ט כיון דעקר גופא אחרינא הוא: אמר רב יהודה אמר שמואל האשה ה היוצאה ליהרג מכין אותה כנגד בית הריון כדי שימות הוולד תחילה כדי שלא תבא לידי ניוול למימרא דהיא קדמה ומתה ברישא והא קיימא לן דוולד מיית ברישא ו) דתנן ו תינוק בן ה] יומו נוחל ומנחיל ו] ואמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב דווקא בן יום אחד אבל עובר לא דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב הני מילי לגבי מיתה ז] איידי דוולד זוטרא חיותיה עיילא טיפה דמלאך המות ומחתך ח] להו לסימנין אבל נהרגה היא מתה ברישא והא הוה עובדא ופרכים עד תלת פרכוסי ט] ז) מידי דהוי אזנב הלטאה דמפרכסת א"ר נחמן אמר שמואל ז האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין י] ומקרעים את כריסה ומוציאין את הוולד פשיטא מאי עביד מחתך

רש"י

ח] **לחזרת עמידת ב"ד.** שאין אתה יכול להחזירו לב"ד ולעמוד בדין על מה שחבל שאין מענין את דינו: **מכלל דת"ק סבר כו'.** בתמיה: **והרגו.** השור הרג את החופר: **פטור.** בעל השור: **חייבין לשלם.** אלמא מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וקשיא למאן דאוקי פלוגתייהו דרבי יוסי ות"ק דמתני' באם הזיק [ו:] דא"כ קשיא סתמא אסתמא. ואיכא דמותיב הך תיובתא לר"ש בן אלעזר אבל פליאה בעיני היאך יכול להקשות הא ר"ש תנא הוא ופליג: **כשעמד בדין.** קודם שמת וחייבוהו לשלם לפיכך גובה מן היורשין דכיון דדינו חרוץ לשלם ה"ל כמלוה בשטר: **והא תני חגא מת וקברו.** השור בבור כגון שהפיל עמו חוליא יא] ואפ"ה חייבין יורשין: **והילכתא.** הא דקתני יורשין חייבין כגון דייתבי דייני אפומא דבירא וחייבוהו מיד לשלם: **מזין עליו.** זורקין בשבילו דם חטאתו ואשמו ולא הויא כחטאת שמתו בעליה כל זמן שלא נהרג: **חטא.** בשוגג באותה שעה שיצא ליהרג כגון שראה חלב וכסבור שומן הוא ואכלו: **אין נזקקין לו.** שיפריש קרבן ליקרב: **מפני שאין מענין את דינו.** שימתינו מלהורגו עד יב] שישחטו הזבח ויזרק הדם שעינוי הדין הוא: **רישא נמי.** דקתני כשחטא קודם לכן מזין עליו הרי ממתינים לו עד שישחט ויזרק: **מתני' אין ממתינין לה עד שתלד.** אלא הורגין ולדה עמה דחד גופא הוא: **ישבה על המשבר.** קודם שנגמר דינה: **ממתינין לה עד שתלד.** דכיון דעקר ונע ממקומו גופא אחרינא הוא: **נהנין בשערה.** ובגמ' ט) מפרש טעמא: **אסורה בהנאה.** כדקי"ל (פסחים דף כב:) ובעל השור נקי י) כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהן הנאה של כלום: **גמ' לרבות את הולד.** קס"ד משניהם יליף מדה"ל למיכתב ומתו ואנא ידענא דאין ומתו יג] פחות משנים (א): שניהם מיותר לדרשה: **שניהן שוין.** הנואף והנואפת יהו בני עונשין אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול או הוא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין אין הגדול נהרג: ומשני יד] אנו מגם ילפינן: טו] **לידי ניוול.** שאם יהא חיות בולד יצא לאחר מיתת אמו וניוול הוא: **נוחל.** אם נפלה לו ירושה בו ביום ובו ביום מת מנחילה לקרוביו מאביו: **ואמר רב ששת.** האי נוחל ומנחיל ליכא לאוקומי בנכסי אביו דא"כ לא אתיליד איהו הוו ירתי קרוביו נכסי אביו היכא דאין בנים: **אלא נוחל בנכסי אמו.** אם מתה בו ביום ואפי' הוא מת בו ביום נוחל נכסי אמו ומנחילן מכחו לאחיו מאביו שאינן בני אמו דאי לאו הוא הוו ירתי לה קרוביה ולא אמרי' נפל הוא ואינו בן נחלה: **אבל עובר.** אם מתה מעוברת לא ירתי לה קרובי העובר דהוא מת ברישא: **ומשני ה"מ.** דהוא מיית ברישא לגבי מיתה כשהיא מתה מיתת עצמה: ופרכינן וגבי מיתה מי מיית הוא ברישא והא הוה עובדא ופרכים לאחר מיתת אמו: **זנב הלטאה.** אם חותכין אותה מפרכסת החתיכה ואע"פ שאין בה חיות: **ומקרעין את כריסה.** דזימנין דמיקרי דהיא מייתא ברישא:

מחתך

תוספות

מיתיבי בור ברה"ר. לרבה פריך דאמר לעיל מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וכן טז] העתיק ר"ת בספרו ומצי נמי למפרך לרב יוסף דהא סבר נמי שיעבודא לאו דאורייתא אלא יז] פירש דבריו יותר: **אמר** רב אילא א"ר כשעמד בדין. לאו משום קושיא דרבה משני רב הכי שהרי רבה שנים רבות אחר רב היה אלא משום דפרכינן ליה מיניה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה:) דאמר התם דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין ולנפשיה משני: **דיתבי** דייני אפומא דבירא. ומ"מ איצטריך למימר מת וקברו דס"ד דבעינן יבא בעל השור ויעמוד על שורו (סנהדרין דף יט.) קמ"ל דשפיר עמד עליה: **מזין** עליו מדם חטאתו ומדם אשמו. דאין חטאת [ואשם] קריבה לאחר מיתתו אבל עולתו קריבה: **ישבה** על המשבר כו'. פרש"י קודם שנגמר דינה וליתא דאיוצא ליהרג קאי וכל היוצא ליהרג לאחר גמר דין כדמשמע בכל הנהו דמדכר לעיל במתני' בשמעתין וכן משמע בפ' כל הגט (גיטין דף כח:) דמדבר ביוצא לידון ויוצא ליהרג והיינו טעמא דרישא דאין ממתינין משום עינוי הדין יח] (כלל) כדמשמע פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) דליכא עינוי הדין אלא לאחר גמר דין מדקאמר היכי ליעביד לדייניה במעלי שבתא ולגמר דיניה בשבתא וליקטליה בחד בשבתא נמצא אתה מענה את דינו וכו' וכי קאמר ליגמר דיניה בחד בשבתא קאמר מנסו לטעמייהו ולעינוי לא חיישינן:

הדרן עלך הכל מעריכין

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו: וש"נ], ב) [לעיל ו:], ג) [ב"ק קטו:], ד) [עי' תוס' סוטה כו. ד"ה זוה], ה) [קדושין י. סנהדרין סו:], ו) ב"ב קמב. נדה מד., ז) [ב"ב קמב: נדה מד: חולין כא.], ח) [שייך לדף ו:], ט) [ע"ב], י) [שמות כא:].

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב

2. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לרבות וכו' פחות משנים ופריך שניהם כל"ל והד"א:

גליון הש"ס

גמ' והילכתא דייתבי. כעין זה בכ"מ ד' ט ע"ב והכלמה בכתוח. ...: ... ע' סוטה דף כו ע"א תוס' ד"ה מעוברת.

מוסף רש"י

כשעמד בדין. דמעמדו ב"ד כמלוה בשטר דמי (רשב"ם ב"ב קעה:). **כשעשאו טריפה.** שעשאו השור טריפה ועמד בדין קודם שלוה שעשה נשמטו (שם). **מת וקברו.** השור דחפו וקברו בתוך קרקעית הבור (שם). **אפומא דבירא.** לפני מותו (שם). **נוחל בנכסי האם.** אם מתה אמו ביום שנולד, הרי הוא יורשה וכשמת הוא לאין אחיו מאביו ויורשין דימכן נכסי אמו, דאי לאו הוא הוו שקלי להו קרובי האם, בן נוחל את אמו בנה, וכל שכן קרובי האם שאין ... (במדבר לא) למשפחותם לבית אבותם, משפחת האם אינה קרויה משפחה (נדה מד.). **אזנב הלטאה דמפרכסת.** כלומר לאשה המפרכסת אין זו חיות, שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת, מיתוך זוגב מפרכס (חולין כא.).

שיטה מקובצת

ישבה על המשבר. פרש"י קודם גמר דין ולא נהירא דאיוצאת ליהרג קאי ויוצאת ליהרג היינו אחר גמר דין כדמוכח בגיטין בפ' כל הגט (כח:) דתנן עיר שהקיפה כרקום וספינה המטורפת בים והיוצא לידון וכו' אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהם חומרי חיים וכו' ועוד קשה לי נפלוג בדידה (כלא) בישבה על

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פי"ד מהל' נזקי ממון הל' כב [טוש"ע ח"מ סי' תקי' לט]:

עג ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ט ופ"ג מהל' שגגות הל"ט:

עד ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ז:

עה ד מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה כב:

עו ה מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:

עז ו מיי' פ"א מהל' נחלות הל"ג וע' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג עשין צו טוש"ע חו"מ סי' רעו סעיף ה:

עח ז מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה טו טוש"ע או"ח סי' של סעי' ה:

שינויי נוסחאות

א] תיבות ככתובה בשטר נמחק (ש"מ), ב] שם הגירסא תנא (גליון). תני רב חגא מת וקברו. מ"א כגון דיתבי כו' (ש"מ), ג] זבוח באותה שעה אבל (ש"מ), ד] קאמר יעב"ץ, ה] בן יום אחד (ש"מ), ו] ומנחיל והוינן בה נוחל ממאן מאבוה ומנחיל למאן לאחי דאבוה אי בעו מיניה לירית אי בעו מאבוה לירתו ומאי רב, ז] דאיידי דוולד (ש"מ), ח] ומחתך ליה לסימניה בבישא אבל נהרגה היא מתה ברישא. והוא מיית ברישא והאמר (ש"מ), ט] פרכוסי אמר מר בר רב אשי מידי (ש"מ), י] סכין וקורעין את (ש"מ), יא] חוליא ונקבר בה החופר ואפ"ה, יב] עד שישחטו הזבח כל"ל והד"א, יג] פחות משנים כל"ל והד"א (ש"מ), יד] אנן מגם ילפינן וכו' כל"ל (ש"מ), טו] לפינן הס"ד ומה"ד בית הריון, בית הרחם הס"ד ומה"ד לידי (ש"מ), טז] וכן הגיה ר"ת (ש"מ), יז] אלא הוא פירש (ש"מ), יח] נ"א משום עינוי הדין אבל קודם גמר דין ליכא עינוי הדין כלל כדמשמע כו' (צ"ק).

רבינו גרשום

[אמר רב יוסף במלוה כו']: והרגו פטור. בעל השור שלא היה לו לחפור ברשות הרבים: אלא שאם מת. גם השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם וקשיא למ"ד מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא: [אמר ר' אילא]. לעולם לאו ככתובה בשטר דמיא אלא משום הכי חייבין יורשין שעמד בעל הבור בדין ונתחייב קודם שמת: הילכתא יורשין חייבין: והא הרגו קתני. דלא הוה ליה שהות למיקם בדין: שעשאו. שור לבעל הבור טרפה וקם בדין והדר מית: והא תני רב חגא מת וקברו. שקברו שור בנפילתו לבעל הבור שהפיל עליו אדמה ונקבר ומתו שניהם באותה שעה ואמאי חייבין דאי אפשר לו לעמוד בדין: לעולם לאו ככתובה בשטר והכא אמאי יורשין חייבין כגון דיתבי בי דינא אפומא

רבינו גרשום (המשך)

דבירא וחייבוהו קודם שמת ...: מזין עליו. ... מדם חטאתו: חטא באותה שעה. ... אין נזקקין לו לעכבו עד שיפריש חטאתו: ... פשיטא ... נהנין בשערה ... ממונא דבעל הוא ... עד שיהו שניהן שוין ... לרבות את הוולד ... כיון דעקר. ... שלא תבא לידי ניוול ... נוחל ומנחיל ... אבל עובר לא ... מן האב ... טיפה דמלאך המות ... פרכוסי ... אזנב הלטאה ... מביאין סכין ... פשיטא מאי עביד ... מחתך

שיטה מקובצת (המשך)

המשבר בין קודם גמר דין ובין לאחר גמר דין ומסתבר דקרא דומתו גם שניהם איירי בנגמר דינה ... ואף על גב דלא בעי למיקם בדינא ... לאוקמי ... עובר שבמעיה ... הוא יולדת ... כיון דנעקר ... ירך אמו ... לרבות את הוולד ... זנב הלטאה ... מפרכסת ...